

XOREOGRAFIYA SAN'ATI ORQALI YOSH AVLODNI TARBIYALASH

Boboqulova Dilnoza

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 3-bosqich talabasi

Abdujabborova Ro‘ziy Sharofiddin qizi

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 4-bosqich talabasi

Djumabaeva Maqpal

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *xoreografiya — bu raqs san'atini yaratish, ijro etish va rivojlantirish jarayonini ifodalovchi keng qamrovli tushuncha. U dunyoning turli xalqlari va madaniyatlari o'rtasida o'ziga xos shakllarda namoyon bo'lgan. Har bir xalqning raqs san'ati uning hayoti, urf-odatlarini, tarixi va ma'naviy boyliklarini o'zida aks ettiradi. Xoreografiya san'ati turli madaniyatlar, davrlar va janrlarda boy va xilma-xil bo'lib, bugungi kunda ham o'z rivojini davom ettirmoqda. Quyida jahon xoreografiyasi san'ati turlari va shakllari haqida so'z yuritamiz.*

Kalit so‘zlar: *xoreografiya, raqs, intizom, postura, koordinatsiya, estetik tarbiya, xotira.*

1. **JISMONIY TARBIYA VA SOG‘LOM HAYOT TARZI**
2. **INTIZOM VA O‘ZINI NAZORAT QILISH**
3. **ESTETIK TARBIYA VA MADANIY MEROSGA HURMAT**
4. **IJODIY FIKRLASH VA SHAXSIY O‘ZINI IFODALASH**
5. **JAMOAVIY ISHLASH KO‘NIKMALARI VA IJTIMOVIY MOSLASHUV**

1. Jismoniy Tarbiya va Sog‘lom Hayot Tarzi

Raqs san'ati orqali yoshlar jismoniy tarbiyalanadi va sog‘lom hayot tarziga yo‘naltiriladi. Raqs davomida inson tanasi doimiy harakatda bo‘lib, bu mushaklarni mustahkamlaydi, muvozanatni rivojlantiradi va moslashuvchanlikni oshiradi. Ayniqsa, balet yoki zamonaviy raqs turlari kabi xoreografik yo‘nalishlar yuqori darajadagi jismoniy tayyorgarlikni talab qiladi, bu esa yoshlarga kuch, chidamlilik va intizomni shakllantirishda yordam beradi.

Raqs orqali jismoniy tarbiya jarayonida quyidagilar o‘rganiladi:

- **Postura** (to‘g‘ri holat): Raqs tananing to‘g‘ri holatda bo‘lishi va suyuq harakatlanishini ta‘minlaydi, bu esa sog‘lom umurtqa va bo‘g‘imlar rivojiga hissa qo‘shadi.
- **Koordinatsiya:** Raqs jismoniy harakatlar bilan musiqa ritmini uyg‘unlashtirishni talab etadi, bu esa harakat va tafakkurning birgalikda rivojlanishiga sabab bo‘ladi.
- **Chidamlilik va quvvat:** Muntazam raqs mashg‘ulotlari yoshlarning jismoniy kuchini oshirib, sog‘lom va faol hayot tarziga ko‘nikma hosil qilishlariga yordam beradi.

2. Intizom va O'zini Nazorat Qilish

Xoreografiya orqali yoshlar intizom va o'zini nazorat qilishni o'rganadilar. Raqs o'z ichiga aniqlik va qat'iyatlilikni oladi. Har bir raqs harakati vaqt va tartibni talab qiladi, bu esa yoshlarni mehnatkashlikka va belgilangan maqsadga erishishda qat'iyat ko'rsatishga undaydi. Raqs mashg'ulotlarida o'rgatilgan har bir element yoshlarning ijodiy o'zini boshqarish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, raqsning muntazam o'rgatish jarayoni quyidagi jihatlarni rivojlantiradi:

- **Xotira va diqqatni jamlash:** Raqs texnikalarini o'zlashtirish uchun har bir detalga diqqat qilish zarur, bu esa yoshlarning diqqatini jamlash qobiliyatini rivojlantiradi.
- **Mas'uliyat:** Har bir raqqos jamoada o'z rolini bajarishga mas'uliyatli bo'lib, umumiy natija uchun hissa qo'shadi. Bu esa yoshlar o'rtasida hamkorlik va mas'uliyatlilikni rivojlantiradi.

3. Estetik Tarbiya va Madaniy Merosga Hurmat

Raqs san'ati orqali yoshlar nafaqat harakatni, balki estetikani ham tushunishlari va qadrlashlari kerak. Xoreografiya ularni san'atga, go'zallikka va madaniy merosga e'tiborli bo'lishga o'rgatadi. Har bir xalqning raqslari uning tarixini, urf-odatlarini va qadriyatlarini ifodalaydi. Shu sababli, milliy va xalq raqslari orqali yoshlar o'z madaniy meroslarini o'rganadilar va unga hurmat bilan munosabatda bo'ladilar.

Milliy raqs orqali tarbiyalanadigan estetik tarbiyaning muhim jihatlari:

- **Madaniy merosga hurmat:** Yoshlar o'z milliy raqslarini o'rganib, o'z xalqining boy madaniy merosi bilan tanishadilar va unga hurmat bilan qarashni o'rganadilar.
- **Go'zallik tushunchasi:** Raqs san'ati yosh avlodga nafislikni, go'zallikni anglash va san'atni qadrlash qobiliyatini beradi.

4. Ijodiy Fikrlash va Shaxsiy O'zini Ifodalash

Xoreografiya yoshlarning ijodiy fikrlashini va o'zini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi. Raqs san'ati yoshlarni o'z his-tuyg'ularini va g'oyalarini tananing harakati orqali ifodalashga undaydi. Har bir raqs ijrosi ijodiy jarayonning bir qismi bo'lib, bu orqali yoshlarda ijodkorlik va yangilikka intilish rivojlanadi.

Yoshlar raqs orqali:

- **Hissiyotlarni ifodalash:** Raqs orqali o'z hissiyotlarini so'zlarsiz ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning ichki dunyosini rivojlantirishga yordam beradi.
- **Ijodiy o'z-o'zini rivojlantirish:** Xoreografik raqs yoshlarni o'zlarining noyob usullarini topishga va raqs orqali o'ziga xos ijodiy yo'nalishlarni kashf qilishga undaydi.

5. Jamoaviy Ishlash Ko'nikmalari va Ijtimoiy Moslashuv

Xoreografiya yosh avlodga jamoaviy ishlash va hamkorlik qilish ko'nikmalarini o'rgatadi. Raqs ko'pincha jamoaviy ijroni talab etadi, bu esa yoshlarni birgalikda ishlashga, boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo'lishga va bir-birlariga yordam berishga

o'rgatadi. Jamoada ishlash jarayonida ular o'zaro muloqot qilish, fikr almashish va umumiy maqsadga erishish kabi muhim ijtimoiy ko'nikmalarni egallaydilar.

Jamoaviy ishlash ko'nikmalarining tarbiyaviy ahamiyati:

- **Hamjihatlik:** Raqs guruhida ishlash yoshlarni jamoa ichida o'z rolini to'g'ri anglashga va bir maqsad yo'lida intilishga o'rgatadi.
- **Hurmat va muloqot:** Har bir raqqos o'z o'rnini bilib, boshqalarga hurmat ko'rsatadi, bu esa yoshlar o'rtasida muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa

Xoreografiya san'ati yosh avlodni har tomonlama rivojlantirishning muhim vositasidir. U jismoniy va ma'naviy tarbiya, estetik bilimlar, intizom va ijodkorlikni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqs san'ati orqali yoshlar o'z shaxsiyatlarini boyitib, madaniyat va san'atni chuqurroq anglaydilar. Shu sababli, xoreografiya san'atini yoshlarga o'rgatish ularning hayotda muvaffaqiyatli, ijodiy va ijtimoiy jihatdan rivojlangan shaxslar bo'lib yetishishiga katta hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/xoreografiya-san-ati-obrazlari-orqali-yosh-avlodni-estetik-tarbiyalash>
2. <https://www.oac.dsmi-qf.uz/index.php/oac/article/view/1231>
3. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/download/6076/4009/3913>
4. <https://jdpu.uz/wp-content/uploads/2020/06/Xoreografiya-va-raqs-sanati-asoslari.%D0%A1%D0%B0%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%AD.pdf>
5. <https://lex.uz/ru/docs/-4724480>
6. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Xoreografiya>
7. <https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/06/04/NamDU-ARM-3880-Raqs.pdf>
8. <https://interonconf.org/index.php/usa/article/download/9986/8435/8229>
9. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/download/878/772/789>
10. <https://in-academy.uz/index.php/si/article/download/23007/15204/21673>
11. https://uniwork.buxdu.uz/resurs/13574_2_A2FEB2059AD9E5903EBC420B6EB18D1A48FB8C2B.pdf
12. <https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/06/04/NamDU-ARM-3880-Raqs.pdf>